

13.ÜNİTE

U

TYT Orta ve İleri Düzey Tarih Soru Bankası

Osmanlı Devleti'nde Demokratikleşme

BEGÜM ÜNLÜ

OSMANLI DEVLETİ'NDE DEMOKRATİKLEŞME

Sened-i İttifak

Tanzimat Fermanı

Islahat Fermanı

I. Meşrutiyet

II. Meşrutiyet

Osmanlı Devletinde Darbeler

SENED-İ İTTİFAK 1808

- II.Mahmut Dönemi'nde ayanlar ile gerçekleşmiştir.-
- Sadrazamlığa getirilen Rusçuk Ayanı Alemdar Mustafa Paşa'nın yönlendirmesiyle yapılmıştır.
- Tımar sisteminin yerini iltizam sisteminin alması ayanların güçlenmesini sağlamıştır.
- İltizam sisteminden de malikane sistemine geçilerek taşradaki üst düzey yöneticiler görev yerlerine gitmeyerek kendi yerlerine mütesellim ve voyvoda gibi isimlerle vekiller tayin ettiler.
- Merkezi otoritenin zayıflaması üzerine devlet ayanlarla işbirliğini artırarak onları meşrulaştırdı. Ayanlar halk tarafından seçilerek kendilerine padişah tarafından berat(onay) verilmiştir.

Önemi:

- Ayanların varlığı hukukleşmiştir.
- Padişahın yetkileri ilk kez sınırlandırılmıştır.
- Padişah ilk kez kendi otoritesi yanında bir güç olarak ayanları kabul etmiştir.
- Devletin ayanlara söz geçiremeyecek kadar zayıfladığını göstermektedir.
- Osmanlı'da demokratikleşme hareketinin ilk adımı sayılmıştır.

! NOT

- İngiltere'de kral ile soylular arasında 1215'te imzalanan Magna Charta'ya benzetilmiştir.

Örnek:

II. Mahmut'un, 1808'de Ayanlarla yaptığı Sened-i İttifak'ta aşağıdaki konulardan hangisine yer verilmemiştir?

- A) Kapıkulu Ocaklarında bir isyan çıkması durumunda ayanların isyanı bastırması
- B) Ayanların, devletin emirlerine uyma sözü vermesi
- C) Ayanların kendi bölgelerinde asker ve vergi toplayabilmesi
- D) Kişi hakları, kanun gücü, hukukun üstünlüğü kavramlarının güvence altına alınması
- E) Ayanların resmen tanınması

Örnek:

Padişah II. Mahmut'un, Ayanlara bir takım haklar tanıması ve bu hakları bir protokol olarak imzalaması,

- I. Ayanların resmiyet kazanması,
 - II. demokratikleşme alanında adım atılması,
 - III. padişahın monarşik gücünün pekiştirilmesi
- durumlarından hangileriyle ilişkilendirilebilir?**

A) Yalnız II

B) Yalnız III

C) I ve II

D) I ve III

E) I, II ve III

TANZİMAT FERMANI 3 KASIM 1839

- Osmanlı Devleti'nde 1839 – 1876 arasına "Tanzimat Dönemi" denir.
- I. Abdülmecid Dönemi'nde Mustafa Reşit Paşa tarafından hazırlanmıştır.
- Gülhane Hattı Hümayunu da denilir.

Bu ferman ile;

- Avrupa devletlerinin Osmanlı'nın içişlerine karışmalarını önlemek,
- Avrupa ile ilişkileri geliştirmek,
- Mehmet Ali Paşa isyanına karşı Avrupalıların yardımını sağlamaktır.

Tanzimat Fermanı nda,

- Müslüman ve gayrimüslim herkesin can, mal ve namus güvenliği devlet garantisi altına alınmıştır.
- Yargılamaların açık yapılması, mahkeme edilmeden kimsenin idam edilmemesi kararlaştırılmıştır.
- Avrupa hukuk kurallarına göre işleyen Nizamiye Mahkemeleri'nin kurulmasına ortam hazırlamıştır.
- Müsaderenin kaldırılması, herkesin malına mülküne sahip olması, miras bırakabilmesi sağlanmıştır.
- Özel mülkiyetin güvence altına alınması amaçlanmıştır.
- Vergilerin herkesin gelirine göre alınması sağlanmıştır.
- Rüşvet ve iltimasın kanunlarla önlenmesi amaçlanmıştır.
- Askerlik işlerinin düzene konması amaçlanmıştır.
- Askerlik bir vatan görevi şekline dönüştürülmüştür.

Örnek:

Tanzimat Fermanı,

- I. tebaa arasında eşitliği sağlama,
 - II. Padişahın “Ben dahi söz veriyorum. Ferman’a uyacağım.” ifadesi ile kanun üstünlüğünü kabul etme,
 - III. askerliği vatan mesleği sayma anlayışıyla gayrimüslimlerin de askerlik yapmasını sağlama
- anlayışlarından hangilerini içerir?**

A) Yalnız I

B) Yalnız III

C) I ve II

D) I ve III

E) I, II ve III

Örnek:

Tanzimat Fermanı'nda aşağıdaki konulardan hangisine yer verilmemiştir?

- A) Kişilerin can güvenliğinin sağlanması
- B) Vergilerin, herkesin gelirine göre alınması
- C) Mülkiyet hakkının korunması
- D) Seçimlerin dört yılda bir yapılması
- E) Askere alım işlerinin bir düzene bağlanması

Tanzimat Fermanının Özellikleri

- Osmanlı yöneticileri kendi istekleri ile ilan etmiştir.
- Osmanlı halkı için sosyal – hukukî eşitlik ilkesini benimsemiştir.
- Kanun gücü ve hukukun üstünlüğüne vurgu yapılmıştır.
- Padişah, kendi gücünün üstünde ilk kez kanun gücünü kabul etmiştir.
- Osmanlı'da anayasal düzenin başlangıç noktası kabul edilmiştir.
- Padişah, ferman hükümlerine herkes gibi kendisinin de uyacağını bildirerek kendi yetkilerini kendisi sınırlandırmıştır.
- “Batılı anlamda kanun gücü ile güvence altına alınan kişi hakları, mülkiyet hakkının güvence altına alınması, adalet ve eşitlik” gibi kavramlar Osmanlı Devleti'nde ilk defa belirlemiştir.

Tanzimatın Niteliđi ve Önemi

- Tanzimat Fermanı, Türklerin ilk "Temel Haklar Beyannamesi" veya haklar fermanıdır.
- Kanunların hazırlanması için Meclis-i Ahkâm-ı Adliye adı verilen bir kurulun oluşturulması ve bu kurulun hazırladığı kanunları padişahın onaylaması anlayışına yer vererek hukukun üstünlüğü esasını ifade eden bir belgedir.
- Tanzimat Fermanı anayasa değil, anayasal belge niteliğinde olup padişahın kendi idaresi ile tek taraflı ilan ettiği bir belgedir.

Islahat Fermanı 18 Şubat 1856

- Osmanlı'nın bir iç düzenleme girişimi olmasına rağmen Paris Antlaşması'nın maddeleri arasında yer alması yönü ile siyasi nitelik kazanmıştır.
- Sadrazam, Hariciye Nazırı, devlet adamları ile Avusturya, İngiltere, Fransa'nın büyükelçilikleri hazırlamıştır.
- Fransız tezi olan Islahat projesi Müslümanlar ile Hristiyanlar arasında eşitliği sağlayacak programdır.
- Bu fermanla Avrupalıların Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmaları önlenmek istenmiştir.

Islahat Fermanı na göre,

- Her çeşit memurluklara, okullara, askeri hizmetlere Müslüman olmayanlar da kabul edilecek.
- Cizye, haraç ve iltizam kaldırılacak.
- Patrikhanelerde yeni meclisler kurulacak ve meclislerin verecekleri kararlar devlet tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girecek.
- Patrikler ömür boyu seçilecek.
- Şehir ve kasabalarda bulunan kilise, manastır, mezarlık, okul ve hastane gibi yerlerin tamirinin yapılmasına izin verilecek.
- Azınlıkların mal ve mülk edinmesi, şirket ve banka kurmalarına imkân tanınacak.

- Vergi vermek şartıyla yabancı uyrukların da mal – mülk edinebilmesine izin verilecek.
- Irk, din, dil farkı gözetilmeden hiçbir mezhep diğerine üstün sayılmayacak ve kimse din değiştirmeye zorlanmayacak.
- Devlet hizmetlerine ve okullara bütün uyruklar eşit alınacak.
- Mahkemeler açık olacak, keyfi cezalar verilmeyecek.
- Müslümanlar ile gayrimüslimler arasındaki davalara karma mahkemeler bakacak.
- Azınlıklara il meclislerine üye olabilme hakkı tanınacak.

Islahat Fermanının Özellikleri

- Avrupalı devletlerin baskısı sonucu hazırlanmıştır.
- Paris Antlaşması şartları arasında yer almıştır.
- Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahale hakkını doğurmuştur.
- Balkanlardaki azınlık isyanlarına hız katmıştır.

Islahat Fermanı'nın Niteliđi ve Önemi

- Tanzimat Fermanı'ndan daha kapsamlı olan Islahat Fermanı, "Müslümanlar ile gayrimüslimler arasında her yönden eşitlik sağlamayı" amaçlayan düzenlemedir.
- Din, vergi, askerlik, yargılama, eğitim, memurluk ve temsil alanında o zamana kadar olan farklılıkların kaldırılması amaçlanmıştır.
- Tanzimat Fermanı gibi Islahat Fermanı da, padişahın tek taraflı ilan ettiği haklar belgesidir.
- Azınlık ve yabancı okullarının yaygınlaşmasına ortam hazırlayan belgedir.

! NOT

Bu iki fermanın ilan edilmesinde,

- Fransız İhtilali sonrası yaygınlaşan ulusçuluk akımının etkisi
- Avrupalı devletlerin "azınlık haklarını" bahane ederek Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmaları
- Osmanlı'da "Avrupa usulünde" eğitim görmüş aydınların etkisi
- Birlik ve beraberliğin korunması ve dağılmanın önlenmek istenmesi
- Tanzimat Fermanı tüm toplum için hazırlanırken, Islahat Fermanı daha çok azınlıklara haklar tanıyan bir belgedir.

Örnek:

Islahat Fermanı'nın aşağıdakilerden hangisine yer verdiği savunulamaz?

- A) Müslüman olmayan halka ilk kez din ve vicdan özgürlüğü tanınmasına
- B) Gayrimüslimlerin nakdi bedel ödeyerek askerlikten muaf tutulmasına
- C) Müslüman olmayan halkın devlet memuru olabilmesine
- D) Yabancıların Osmanlı ülkesinde mülk edinebilmesine
- E) Gayrimüslimlerin kendi okullarını açabilmesine

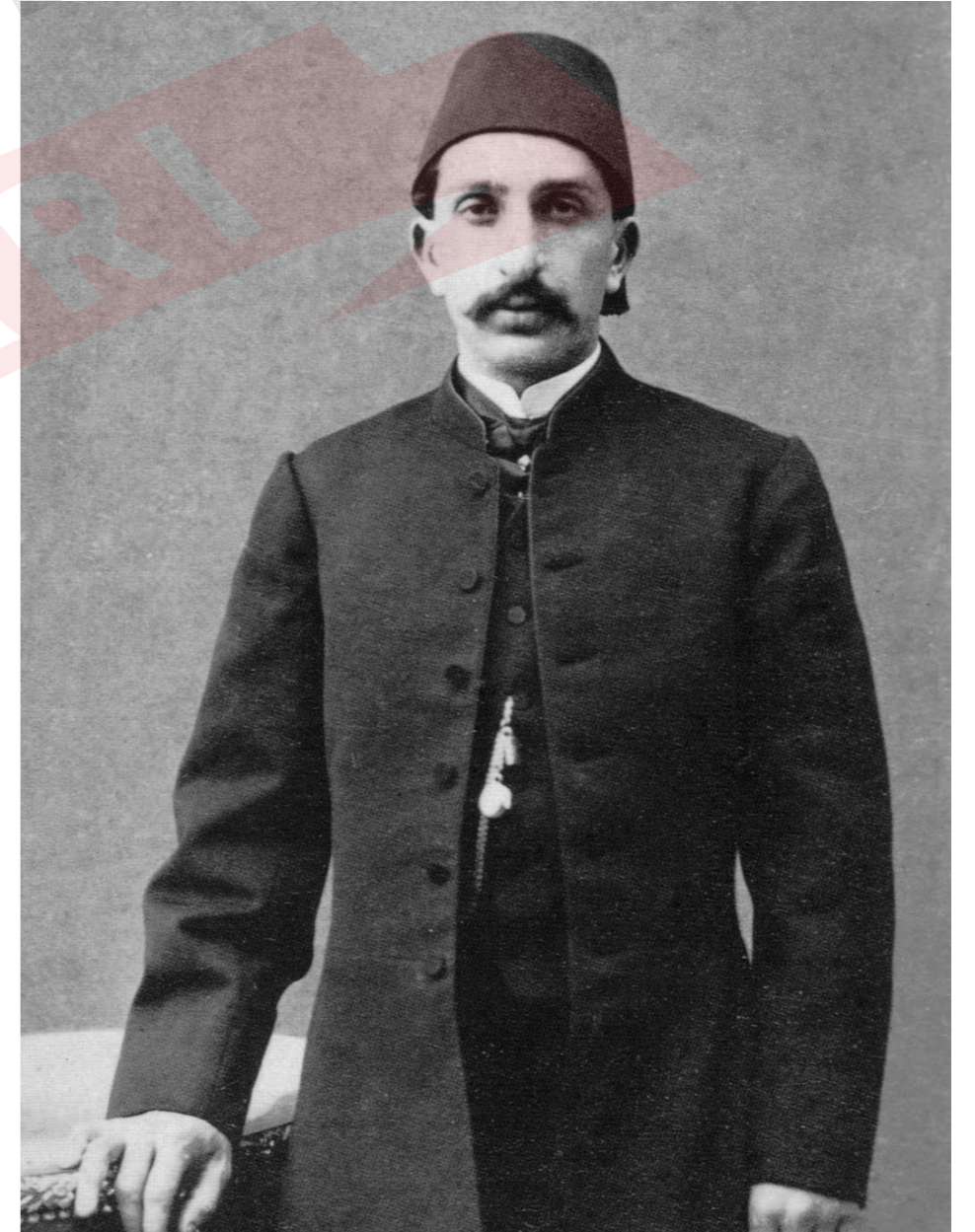
! NOT

- Tanzimat Dönemi'nde 1867'de Ahmet Cevdet Paşa tarafından Mecelle hazırlanmıştır.
- 1926'da yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu'nun hazırlanmasına kadar yürürlükte kalmıştır.

I. Meşrutiyet 23 Aralık 1876

- II. Mahmut Dönemi'nde Avrupa'ya gönderilen öğrencilerin Osmanlı Devleti'nin toprak ve millet bütünlüğünü korumak için önemsedikleri Osmanlılık fikri sonucunda Jön Türklerin baskısı ile II. Abdülhamid tarafından ilan edilmiştir.
- Avrupalı devletlerin azınlıklar aracılığıyla Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasını engellemeyi amaçlamıştır.
- Rusya'nın izlediği Balkanlardaki Panislavist politikayı engellemek ve Balkan uluslarının isyanlarına engel olmak amacıyla ilan edilmiştir.
- Meşrutiyet'in ilanı ile Osmanlı tarihinde halka temsil hakkını kanunlarla sağlayan Kanuniesasi yürürlüğe konmuş ve Osmanlı Devleti anayasal düzene geçmiştir.

! NOT

- İlan edilmesiyle 1876'da İstanbul'da toplanan Haliç Konferansı'ndan Osmanlı aleyhine kararlar çıkmasını önlemek amaçlanmıştır.

UZMANLARIN
YAYINLARI

Örnek:

23 Aralık 1876'da I. Meşrutiyet'in ilanı ile aşağıdakilerden hangisinin amaçlandığı savunulamaz?

- A) İstanbul'da toplanan Haliç Konferansı'ndan Osmanlı aleyhine kararlar çıkmasının önlenmek istenmesinin
- B) Balkan uluslarına da yönetimde temsil olanağı sunulmasının
- C) Padişah otoritesine yeniden güç kazandırılmasının
- D) Batılı devletlerin Osmanlı'nın iç işlerine karışmalarının önlenmesinin
- E) Birlik ve beraberliğin korunmasının

Yasama

1) Meclis-i Mebusan

- Üyeleri halk tarafından 4 yıl için seçilir.
- 69 Müslüman ve 46 gayrimüslim toplam 115 mebus yer almıştır.
- Her 50.000 erkeğin bir mebus seçmesi ve seçimlerin gizli oy ilkesi esasıyla iki dereceli yapılması sonucu halkın yönetime katıldığını gösteren meclistir.
- Bu yönüyle ulusal egemenlik ilkesi ile bağdaşır.

2) Meclis-i Ayan

- Padişah tarafından ömür boyu seçilir.
- Bu yönüyle ulus egemenlik anlayışıyla bağdaşmaz.
- Üye sayısı Meclis-i Mebusan'ın 3/1'ini geçmemesi esasıyla oluşturulmuş ve 26 üyeden oluşmuştur.

! NOT

- Meclis 19 Mart 1877'de çalışmaya başlamıştır.
- Meclisin açılışından 36 gün sonra 24 Nisan 1877'de Osmanlı – Rus Harbi (93 Harbi) çıkmış ve padişah 14 Şubat 1878'de meclisi kapatmıştır.
- Müslüman olmayan mebuslar kendi millî çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri için meclis kapatılmıştır.

Örnek:

23 Aralık 1876'da I. Meşrutiyet ilan edilmiş, Kanuniesasi yürürlüğe konmuş ve 19 Mart 1877'de ilk Osmanlı parlamentosu olan Meclis-i Mebusan resmen açılmıştır. Meclis-i Mebusan'da halkın seçtiği 46 gayrimüslim ve 69 Müslüman mebus yer almıştır. Ayrıca üyelerini padişahın atadığı ve ömür boyu görev yapan 26 üyeli Meclis-i Ayan da açılmıştır.

Bu bilgilere göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Ulus egemenliği ile bağdaşan uygulamaların görüldüğü
- B) Halkın padişah yanında yönetime katıldığı
- C) Azınlıkların tüm isteklerinin karşılandığı
- D) Egemenlik anlayışında değişiklik yaşandığı
- E) Anayasal düzene geçildiği

Yürütme

Padişah

- Padişah siyasi nedenlerle görevden alınamaz.
- Padişah hakkında hukuk veya ceza davası açılmaz.
- Padişah yürütme organının başı olarak bakanların tayin ve azli, rütbe ve nişan verilmesi, para basılması, uluslararası antlaşma yapılması, harp ve sulh ilanı, kara ve deniz kuvvetlerinin komutanlarının atanması, kanun ve şeriat hükümlerinin uygulanması, cezaların hafifletilmesi ve affı, Meclis-i Mebusan'ın toplantıya çağırılması veya tatil edilmesi ve istediği kişileri sürgüne gönderme gibi yetkileri vardır.

Heyet-i Vükela (icra vekiller Heyeti / Bakanlar Kurulu)

- Bakanlar Kurulu'nun (Heyet-i Vükela) başkanı Sadrazamdır.
- Sadrazamdan başka Şeyhülislam ve diğer vekiller doğrudan doğruya padişah tarafından atanan Heyet-i Vükela üyeleridir.
- Heyet-i Vükela Meclise karşı değil padişaha karşı sorumludur.
- Meclis-i Mebusan "güvensizlik oyuyla" Heyet-i Vükela'yı düşüremez.

Yargı

- Kanuniesasi'ye göre, padişahın yargılama yetkisi yoktur.
- Yargılama yetkisi ancak bağımsız mahkemelerindir.

II. Meşrutiyet 24 Temmuz 1908

- 3 Haziran 1889'da İttihad-ı Osmani (Osmanlı Birliği) adıyla İstanbul Askeri Tıbbiye okulunda kurulan İttihat ve Terakki Partisi'nin çalışmaları ile ilan edilmiştir.
- Balkan bunalımının da etkisiyle ittihatçıların merkezi Rumeli olmuştur.
- İttihatçılar; 1876'da ilan edilen Kanuniesasi'yi tekrar yürürlüğe koymak, II. Abdülhamid'in baskılarına son vermek, Türklük bilincini uyandırmak amaçlarını gözetmişlerdir.
- Rumeli'deki 3. Ordu subaylarından Kolağası Niyazi 3 Temmuz 1908'de Resne'de ayaklanmış, Binbaşı Enver Bey'in de desteğiyle kısa sürede yayılan bu hareket 23 Temmuz 1908'de Selanik ve Manastır'da II. Meşrutiyet'in ilanı ile etkinlik alanını genişletmiştir.

! **NOT**

- İngiltere ile Rusya arasında gerçekleşen Reval Görüşmeleri ilanında etkili olmuştur.

- Padişah II. Abdülhamid 24 Temmuz 1908'de Meclis-i Umumi'nin toplanması emrini vermiş, 1876 Anayasası'nın yürürlüğe girdiğini açıklamıştır.
- II. Meşrutiyet'in ilanıyla ülkedeki siyasi görüş farklılıkları Türk tarihinde ilk kez "çok partili seçimler" yapılmasına neden olmuştur.
- Seçimlere, İttihat ve Terakki Cemiyeti ile Prens Sabahattin'in Osmanlıcı ve Âdem-i Merkeziyetçi Partisi katılmıştır.
- İki dereceli yapılan seçimler 11 Aralık 1908'de tamamlanmış ve 275 millet vekili ile 17 Aralık 1908'de Meclis-i Umumi açılmıştır.
- 2 dereceli seçim sistemine göre önce seçmenler mebusları seçecek kişileri belirlemiş sonra da bu kişiler mebusları seçmiştir.
- Seçmen yaşı 25, seçilebilen yaşı ise 30 olarak belirlenmiştir.
- 21 Ağustos 1909'da Kanuniesaside yapılan değişikliklerle siyasal örgütlenme ve toplanma hakkı tanınmış ve Türk demokrasi tarihinde gerçek anlamda siyasi partilerin kurulması sağlanmış, meşrutiyetçi bir yapı ve parlamenter hükümet modeli benimsenmiştir.

Örnek:

Resneli Niyazi Bey 3 Temmuz 1908'de Meşrutiyet için ayaklanmış ve bu isyana Binbaşı Enver Paşa da destek vermiştir. Manastır ve Makedonya'da İttihatçılar 23 Temmuz 1908'de Meşrutiyet ilan etmiş ve bu fiili durumu padişah II. Abdülhamit 24 Temmuz 1908'de Meşrutiyeti yeniden resmen ilan ederek meşrulaştırmıştır.

Verilen bu bilgiler doğrultusunda aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Osmanlı'da halkın yönetime katılmasına yönelik çalışmalara İttihatçıların öncülük ettiğine
- B) II. Abdülhamit'in tahttan indirildiğine
- C) Manastır ve Makedonya'da yenilik taraftarlarının çoğunluk olduğuna
- D) II. Meşrutiyet'in ilanının II. Abdülhamit Dönemi'nde olduğuna
- E) Kanuniesasi'nin yeniden yürürlüğünün sağlandığına

! NOT

II. Meşrutiyet Dönemi'nde (1908-1918) İttihat ve Terakki Partisi'nin (Fırkası) yanında,

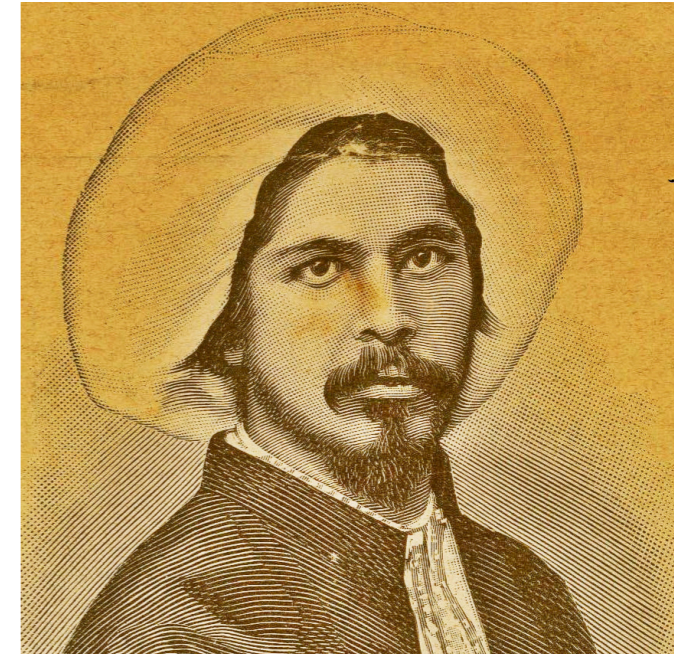
- Fırka-i Ahrar
 - Osmanlı Demokrat Fırkası
 - İttihad-ı Muhammedi Fırkası
 - Mutedil Hürriyetperveran Fırkası
 - Islahat-ı Esasiye Osmaniye Fırkası
 - Ahali Fırkası
 - Osmanlı Sosyalist Fırkası
 - Milli Meşrutiyet Fırkası
 - Hürriyet ve İtilaf Fırkası
- gibi partiler de faaliyet göstermiştir.

OSMANLIDA FİKİR AKIMLARI

Osmanlıcılık

- Osmanlı Devleti'ni oluşturan bütün milletleri adalet, eşitlik, hürriyet ölçüleri içinde bir arada tutup Osmanlıcılık duygusu ile "Osmanlı Toplumunu" oluşturmak.
- Balkan Savaşları ile Balkan uluslarının Osmanlı'dan ayrılması Osmanlıcılık düşüncesinin geçerliliğini yitirmesine neden olmuştur.
- Mithat Paşa, Namık Kemal, Ali Suavi önemli temsilcileridir.

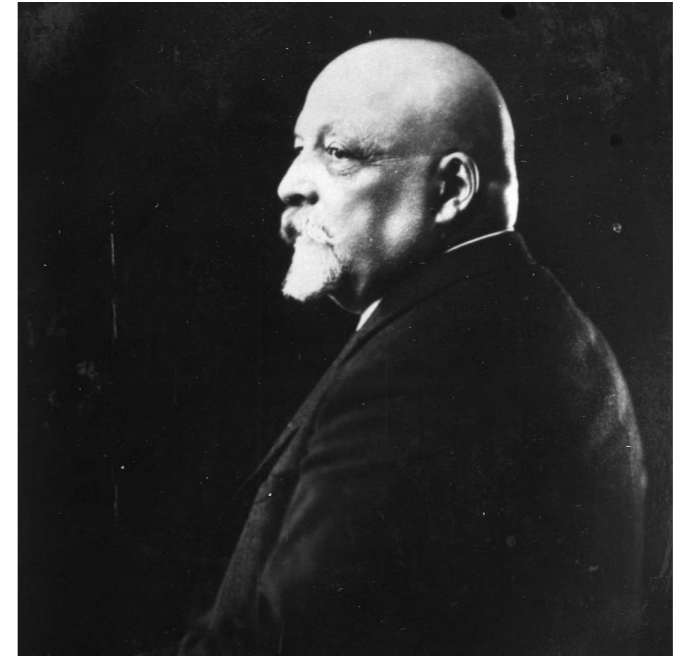
İSLAMCILIK

- Dini birlik devleti ayakta tutabilir düşüncesi sonucu millet olmanın en önemli unsuru olan din kavramı ile İslam toplumlarının Osmanlı'ya bağlılığı korunmak istenmiştir.
- I. Dünya Savaşı sırasında halifenin cihat çağrısına rağmen Arapların İngiliz kışkırtması ile isyanı İslamcılık düşüncesinin geçerliliğini yitirdiğine kanıttır.
- Mehmet Akif Ersoy, Sait Halim Paşa, Cemaleddin Afgani önemli temsilcileridir.

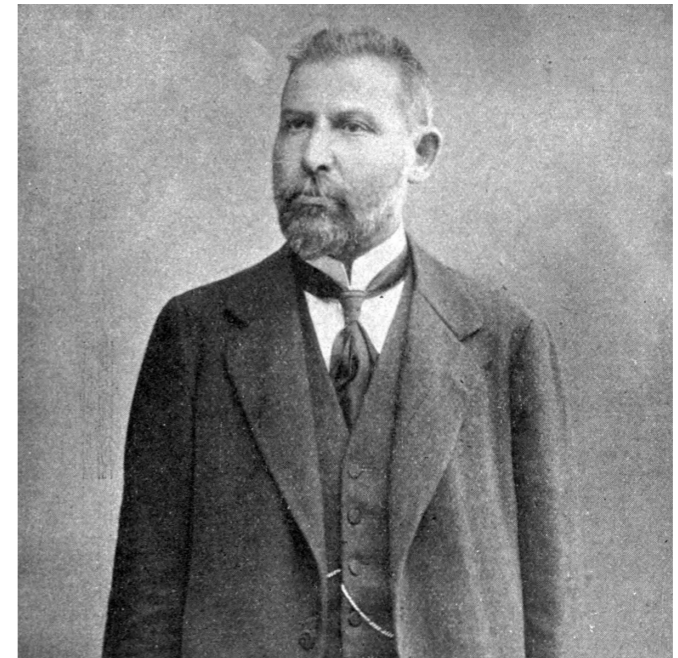
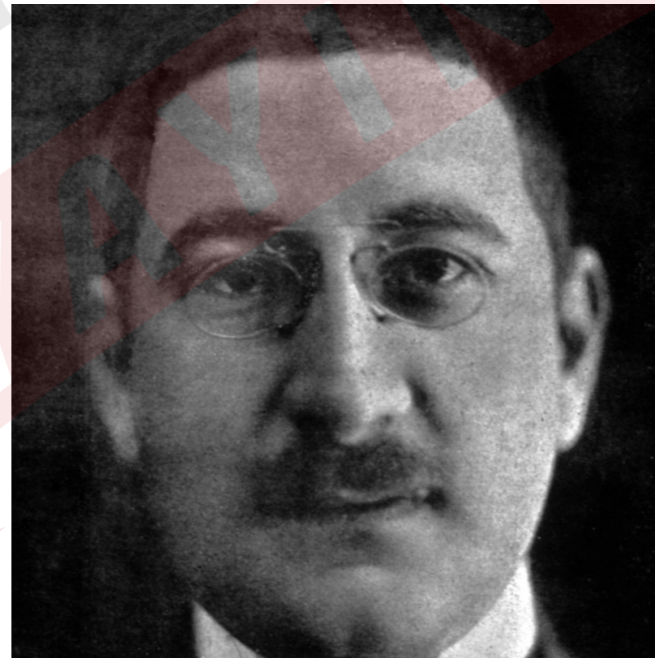
TÜRKÇÜLÜK

- Türkleri millî bir duygu ile birleştiren Osmanlı bayrağı altında kuvvetli bir unsur olarak yeniden dünya devletleri arasına dahil etmek.
- Dilde Türkçülük parolası ile hareket ederek Türk tarihini, Türk uygarlığını geliştirip dünyaya duyurmak.
- Özellikle Balkan Savaşları sonucu Osmanlı aydınları ve toplumu arasında yaygınlaşan fikir hareketidir.
- Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Mehmet Emin Yurdakul önemli temsilcileridir.

BATICILIK

- Türk toplumuna Batıda gelişen düşünce, yönetim biçimi, yaşama tarzını getirerek ülkenin gelişmesini ve kalkınmasını sağlamak.
- Batı'nın sadece bilim ve tekniğinin alınması gerektiğini savunan bu anlayış yeni Türk Devleti'nin temel taşlarından birini oluşturur.
- Tefik Fikret, Celal Nuri, Abdullah Cevdet önemli temsilcileridir.

ADEM-İ MERKEZİYETÇİLİK

- Bu fikri savunan Prens Sabahattin, Prens Lütfullah gibi kimseler eyalet sistemine geçilmesini, ekonomide liberal politikalar takip edilmesini, devletin her alanda daha geri planda tutulması gerektiğini savunmuşlardır.

Örnek:

Tanzimat Dönemi fikir akımı olarak önem kazanan “Osmanlıcılık” düşüncesi,

- I. birlik ve beraberliği koruma,
- II. azınlık isyanlarına son verme,
- III. devlet - millet - ülke bütünlüğünü koruma

amaçlarından hangilerinin yerleşmesini sağlamaya yöneliktir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve III

E) I, II ve III

OSMANLI DEVLETİNDE DARBELER

1876 Darbesi

- Genç Osmanlılar Cemiyeti'nin meşrutiyeti ilan etmemekte ısrar eden Abdülaziz'e karşı düzenledikleri darbedir.
- Sultan Abdülaziz her alanda egemen olmak amacıyla sözünden çıkmayacağını düşündüğü Mahmut Nedim Paşa'yı sadrazamlığa getirmiş ve meşrutiyete taraf olan yöneticileri tek tek görevlerinden uzaklaştırmıştır.
- Seraskerlik görevinden alınan Hüseyin Avni Paşa da bunlardan biridir.
- Görevden alınmasına rağmen yeniden sadrazamlığa getirilmek istenen Mahmut Nedim Paşa'ya karşı olanların isteği Sultan Abdülaziz tarafından reddedilince meşrutiyet yanlısı yeni Osmanlılar medrese öğrencilerini de ayaklandırarak şeyhülislam ve sadrazamın azledilmesini istemişlerdir.

- 3 gün süren ayaklanma üzerine Padişah Abdülaziz, Hüseyin Avni Paşa'yı Seraskerliğe, Mithat Paşa'yı devlet şurası başkanlığına atamıştır.
- Ordunun Sultan Abdülaziz'e bağlı olduğunu bilen Hüseyin Avni Paşa ayrıntılı bir darbe planı hazırlayarak V. Murat'ı tahta çıkarmak istemiştir.
- Padişah'a yapılacak bir saldırıyı önleyecekleri gerekçesiyle 30 Mayıs 1876'da askerlerin sarayı kuşatmalarıyla darbe girişimi başlamış ve Sultan Abdülaziz tahttan indirilerek yerine V. Murat tahta çıkarılmıştır.
- 3 ay tahtta kalan V. Murat'tan sonra II. Abdülhamit tahta çıkmıştır.

! NOT

- Osmanlı tarihinde devlet adamları tarafından görevden alınan ilk Padişah Sultan Abdülaziz'dir.

1909 Darbesi

- II. Meşrutiyetin ilanı sonrası artan kaos ortamında İttihat ve Terakki Cemiyeti ile hükümet ve muhalefet arasındaki mücadele siyasi ortamı daha da germiştir.
- Sadrazam Hilmi Paşa'nın ilmiye öğrencilerin askerden muaf olma ayrıcalığını kaldırması ve ordu içindeki alaylı subayların tasfiye süreci Osmanlı'da başarısız bir darbe girişimi ile sonuçlanmıştır.
- Serbesti Gazetesi'nin baş yazarı Hasan Fehmi'nin öldürülmesi üzerine başarısız olan darbe sonrası siyasi iklim daha da kötüleşmiş ve 13 Nisan 1909'da (Rumi takvime göre 31 Mart 1325) 31 Mart Vakası olarak bilinen isyan çıkmıştır.
- Bu isyanı Selanik'ten gelen hareket ordusu bastırmıştır. Ordunun yenilikleri koruduğunun kanıtıdır.
- Osmanlı'da görülen ilk rejim karşıtı isyan olan 31 Mart Vakası sonrası Sultan II. Abdülhamid 27 Nisan 1909'da Meclis-i Mebusan kararıyla azledilmiş ve yerine V. Mehmet Reşat tahta çıkarılmıştır.

Örnek:

II. Meşrutiyet'in ilanı sonrası yaşanan 31 Mart Vakası,

- I. rejim karşıtı isyan olma,
 - II. Selanik'ten gelen hareket ordusu tarafından bastırılma,
 - III. II. Abdülhamit'in tahttan azline ortam hazırlama
- özelliklerinden hangilerini yansıtır?**

A) Yalnız I

B) Yalnız III

C) I ve II

D) II ve III

E) I, II ve III

Örnek:

31 Mart Vakası sonrası Kanuniesasi'de yapılan değişikliklerle,

- Padişahın meclisi açma kapama yetkisi sınırlandırılmış,
- Padişah'ın mebusları sürgün etme yetkisine son verilmiş,
- Hükümet üyelerinin padişah yerine meclise karşı sorumlu olması esası benimsenmiştir.

Kanuniesasi'de yapılan bu değişikliklerle aşağıdakilerden hangisi arasında ilişki kurulamaz?

- A) Ulus egemenliği anlayışı ile bağdaşan gelişmelerin yaşanması
- B) Meclise dayalı yönetime geçilmek istenmesi
- C) Padişahın monarşik gücünün zayıflaması
- D) 1876 Anayasası'nda değişiklik yapılması
- E) Osmanlı'da egemenlik anlayışında ilk kez değişimler görülmesi

1913 Darbesi (Bab-ı Ali Baskını)

- İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne karşı güçlü muhalefet yapan Hürriyet ve İtilaf Fırkası 1911'de kurulmuş ve yoğun baskı altında 1912 seçimlerine gidilmiştir.
- Tarih'e "sopalı seçimler" olarak geçen 1912 seçimlerin İttihatçılar kazanmıştır.
- İttihatçıların Balkan politikalarını beğenmeyen bir grup asker ve mualif subay (Hâlaskar Zabitân) hükümete muhtıra vererek meclisin dağıtılmasını, Kamil Paşa başkanlığında yeni bir hükümet kurulmasını bildirmiş ve İttihatçılar bunu kabul etmek zorunda kalmıştır.
- Balkan Savaşları'nda yaşanan toprak kayıpları, siyasi ve askeri zafiyetler yanında Avrupa'lı devletlerin de Osmanlı'ya nota vermesi üzerine Dolmabahçe Sarayı'nda düzenlenen toplantıyı basan İttihatçılar Harbiye Nazırı Nazım Paşa ve onun yağveri, sadaret yağveri ve polis komiserini öldürmüşlerdir.
- Enver ve Talat Paşa'nın baskılarıyla Sadrazam Kamil Paşa istifa etmiş ve İttihatçıların teklif ettiği Mahmut Paşa'nın sadrazamlığını Padişah V. Mehmet Reşat onaylamıştır. Bu durum Osmanlı da hükümet darbesi olarak tarihe geçmiştir.

Örnek:

- Bab-ı Ali Baskını ile İttihat ve Terakki Partisi'nin yönetimi tamamen ele geçirmesi
- Osmanlı'ya bağlı son Balkan topluluğu olan Arnavutların bağımsızlık ilan etmesi

Verilen gelişmeler, aşağıdakilerden hangisi esnasında görülmüştür?

- A) II. Balkan Savaşı
- B) I. Balkan Savaşı
- C) Trablusgarp Savaşı
- D) II. Meşrutiyet'in İlanı
- E) I. Dünya Savaşı

